

UDC 340.114

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-338>

Вікторія Вікторівна Панасюк

Національна академія внутрішніх справ
Київ, Україна

РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ВЧИНЕНОГО ЩОДО ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ: АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Анотація. Домашнє насильство щодо осіб похилого віку є серйозною соціально-правовою проблемою, що потребує ефективних механізмів розслідування, серед яких ключову роль відіграє огляд місця події. Метою дослідження є визначення особливостей проведення огляду місця події в кримінальних провадженнях про домашнє насильство щодо літніх осіб, а також окреслення його значення для встановлення обставин злочину, збирання доказів і формування слідчих версій. Для досягнення мети було застосовано формально-юридичний метод для вивчення нормативно-правової бази та методіку системного підходу для аналізу взаємозв'язку між слідовою картиною місця події, психологічними особливостями потерпілих і діями правопорушника. У дослідженні було встановлено, що огляд місця події є важливим інструментом виявлення слідів різних форм насильства – фізичного, психологічного, економічного. Було проаналізовано характерні ознаки таких слідів, зокрема сліди боротьби, пошкоджене майно, неналежні умови проживання, сліди ізоляції потерпілого, знаряддя вчинення насильства, медичні та фінансові документи. Визначено особливості тактики огляду місця події у випадках, коли потерпілий через свій вік, фізичний або психологічний стан не може самостійно надати свідчення чи описати подію. Було узагальнено слідчі прийоми, які дозволяють забезпечити повноцінну фіксацію доказів, мінімізуючи вплив латентності таких злочинів. Практична цінність дослідження полягає в можливості застосування отриманих висновків у діяльності слідчих, спеціалістів-криміналістів, оперативних працівників та інших суб'єктів досудового розслідування для вдосконалення алгоритму огляду місця події, що сприятиме підвищенню ефективності розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку.

Ключові слова: літні люди, вразливість, потерпілий, підозрюваний, досудове розслідування, сліди злочину.

Viktoriia V. Panasiuk

National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine

INVESTIGATION OF DOMESTIC VIOLENCE COMMITTED AGAINST THE ELDERLY: ALGORITHMISATION OF SCENE INSPECTION

Abstract. Domestic violence against the elderly is a serious social and legal problem that requires effective investigation mechanisms, among which the key role is played by the inspection

of the scene. The purpose of the study is to determine the peculiarities of the inspection of the scene in criminal proceedings on domestic violence against the elderly, as well as to outline its importance for establishing the circumstances of the crime, collecting evidence and forming investigative versions. The work uses the formal legal method for the study of the regulatory framework and the methodology of a systematic approach for analysis of the relationship between the trace picture of the crime, the psychological features of the victims and the actions of the offender. The study found that an overview of the scene is an important tool for identifying traces of different forms of violence – physical, psychological, economic. The characteristic features of such traces, including traces of struggle, damaged property, improper living conditions, traces of isolation of the victim, instruments of violence, medical and financial documents, were analyzed. The peculiarities of the tactics of inspection of the scene in cases where the victim due to his age, physical or psychological state cannot independently provide a testimony or describe the event. Investigative techniques have been summarized that allow you to ensure full fixation of evidence, minimizing the impact of latency of such crimes. The practical value of the study is the possibility of applying the conclusions received in the activities of investigators, forensic experts, operatives and other pre-trial entities to improve the method of inspection of the scene, which will increase the effectiveness of investigation of domestic violence against the elderly.

Keywords: *elderly, vulnerability, victim, suspect, pre-trial investigation, traces of crime.*

ВСТУП

Домашнє насильство щодо осіб похилого віку є однією зі значущих проблем сучасного суспільства, особливо в умовах стрімкого демографічного старіння населення в різних регіонах світу [1, с. 68]. Ефективне розслідування таких злочинів вимагає не лише глибокого розуміння психологічних та соціальних аспектів, а й застосування спеціалізованих криміналістичних методик. Огляд місця події, як першочергова слідча (розшукова) дія, набуває особливої ваги в зборі доказової бази та встановленні обставин учинення насильства, адже саме він дозволяє відтворити картину події, виявити сліди злочину та визначити механізм його вчинення. У 2024 році проблема насильства над літніми людьми набуває все більшої гостроти. За даними Офісу Генерального прокурора України [2] протягом 11 місяців 2024 року було зафіксовано 2,777 кримінальних проваджень щодо домашнього насильства, причому кожен третій випадок стосувався осіб похилого віку [3]. Червоний Хрест указує, що кожна сьома літня жінка у світі зазнає певної форми насильства принаймні раз на рік [4]. Саме тому розробка та вдосконалення методик огляду місця події в провадженнях про домашнє насильство є не лише теоретично, а й практично необхідною для забезпечення захисту прав та інтересів найбільш вразливої категорії громадян.

Домашнє насильство, як соціально-правове явище, привертає увагу науковців із різних галузей, що відображено в численних дослідженнях. Зокрема, О. В. Пчеліна [5, с. 330] розробила методичні рекомендації для розслідування таких злочинів, наголошуючи на необхідності спеціалізованих підходів. G. Usatiy [6, с. 95],

досліджував питання криміналізації домашнього насильства, обґрунтовуючи необхідність посилення кримінальної відповідальності.

Ряд науковців досліджували специфіку насильства щодо окремих категорій громадян. Так, R. Erbaş [7] вивчав особливості переживання насильства жінками, а Maciel E. L. N [8] проаналізував вплив соціальної ізоляції на зростання випадків домашнього насильства. Бондар В. [9, с. 134] запропонував шляхи протидії цьому явищу в Україні.

Особливе місце займає монографія Т. Іщенко, де запропоновано нову криміналістичну методику розслідування домашнього насильства. Авторка розробила модель характеристики цього злочину, зосередившись на способах учинення, місці та часі, а також слідах насильства. Вона також надала криміналістичну характеристику особи злочинця та потерпілого [10, с. 252]. Комаринська Ю. Б. досліджує теоретичні основи та практику розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством [11, с. 99]. Питання протидії кримінальній протиправності до людей похилого віку досліджувалися такими науковцями, як М. Р. James, О. S. Pavlyuk [12, с. 164]. Однак комплексного дисертаційного дослідження, присвяченого домашньому насильству щодо цієї категорії населення, наразі не проводилося.

Метою статті було визначити особливості проведення огляду місця події як ключової слідчої (розшукової) дії під час розслідування домашнього насильства, вчиненого щодо осіб похилого віку, з метою ефективного збору доказової бази та встановлення обставин кримінального правопорушення. Для досягнення мети було необхідно вирішити такі завдання: (1) визначити перелік обставин, які мають бути встановлені під час огляду місця події в справах про домашнє насильство щодо осіб похилого віку; (2) розглянути тактичні прийоми, які слід використовувати слідчому під час огляду місця події в справах про домашнє насильство щодо осіб похилого віку та розробити практичні рекомендації для слідчих щодо проведення огляду місця події в справах про домашнє насильство щодо осіб похилого віку.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження огляду місця події як основної слідчої (розшукової) дії під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку базується на міждисциплінарному підході, що охоплює криміналістику, кримінальне право, кримінологію, психологію та соціологію. Теоретичну основу дослідження становлять концепції криміналістичної тактики, теорія кримінальної відповідальності за домашнє насильство, а також сучасні підходи до розслідування злочинів проти вразливих груп населення. Було проведено аналіз 99 кримінальних проваджень та опитування 225 практичних працівників, що дозволило встановити ключові закономірності в розслідуванні домашнього насильства щодо осіб похилого віку. Зокрема, у 69% випадків насильство відбувалося в спільному місці проживання

потерпілого та підозрюваного, що значно ускладнювало його своєчасне виявлення. У 74% проваджень фіксувалися сліди боротьби (розкидані речі, перевернуті меблі, побитий посуд), а в 67% – пошкодження на одязі потерпілих та підозрюваних.

Аналіз показав, що фізичне насильство в 62% випадків вчинялося без застосування зброї, тоді як у 38% використовувалися предмети побуту або зброя. Економічне насильство найчастіше проявлялося в позбавленні житла, їжі та фінансових ресурсів (68%). Особливої уваги заслуговує той факт, що в 65% випадків одна форма насильства згодом переростала в комбіновану, поєднуючи фізичне, психологічне й економічне насильство, що ускладнює процес доказування.

У 52% проваджень фіксувалися пошкодження одягу потерпілих, що свідчило про фізичний вплив або спроби приховати сліди злочину. Отримані дані підкреслюють необхідність комплексного підходу до розслідування, включаючи залучення криміналістів та використання спеціалізованих методів фіксації доказів.

Під час дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, кожен з яких сприяв досягненню мети дослідження: метод аналізу та синтезу – застосований для систематизації інформації про процедури огляду місця події, виявлення основних складових цієї слідчої дії та аналізу її ефективності під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку. Формально-юридичний метод допоміг дослідити правові норми, що регламентують порядок проведення огляду місця події (ст. 237 КПК України, яка визначає порядок проведення огляду місця події, зокрема обов'язок слідчого фіксувати обстановку, виявлені сліди злочину та інші речові докази; ст. 214 КПК України, що встановлює вимоги щодо початку досудового розслідування, яке передбачає проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події), а також законність дій слідчих та інших суб'єктів кримінального процесу. Методи системності та комплексності – сприяли виявленню взаємозв'язків між особливостями слідчої діяльності та психологічними характеристиками потерпілих від домашнього насильства. Методи порівняння й узагальнення – застосовані в процесі вивчення судових рішень та міжнародного досвіду. Аналіз психологічних характеристик осіб похилого віку – дозволив визначити ключові фактори, що впливають на поведінку підозрюваного та потерпілого, а також сформулювати перелік обставин, які слід враховувати під час слідчих дій.

Емпіричну базу дослідження становлять: Єдиний державний реєстр судових рішень – використаний для аналізу судової практики в кримінальних провадженнях щодо домашнього насильства, вчиненого стосовно осіб похилого віку; статистичні дані Національної поліції України та Офісу Генерального прокурора – допомогли оцінити масштаби проблеми, визначити динаміку звернень потерпілих, а також ефективність заходів протидії домашньому насильству; нормативно-правові акти України та міжнародні угоди – досліджені для встановлення правових засад проведення огляду місця події, а також забезпечення захисту прав потерпі-

лих. Зазначені методи та матеріали дозволили комплексно дослідити питання огляду місця події як основної слідчої (розшукової) дії під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку, що сприяло розробці практичних рекомендацій для підвищення ефективності цієї процедури.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Процесуальні дії, що проводяться під час досудового розслідування, слугують засобом отримання доказів і встановлення об'єктивної картини події. Вибір конкретних заходів визначається слідчим залежно від обставин кожного кримінального провадження та наявних матеріалів. При цьому слідчий повинен суворо дотримуватися норм Кримінального процесуального кодексу України, щоб гарантувати законність, неупередженість і об'єктивність розслідування [13, с. 298]. Огляд є слідчою (розшуковою) дією, що передбачає безпосереднє вивчення зовнішніх ознак матеріальних об'єктів із метою виявлення та закріплення інформації про обставини кримінального правопорушення, як це зазначено в ч. 1 ст. 237 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [14].

Проведення слідчих (розшукових) дій регламентується ст. 223 КПК України, яка встановлює основні вимоги до їх здійснення. Огляд місця події є ключовою слідчою дією, яка відіграє вирішальну роль у розслідуванні кримінального правопорушення. Саме на цьому етапі фіксуються первинні відомості, що стають основою для подальших процесуальних дій. Огляд місця події належить до тих слідчих (розшукових) дій, несвоєчасне проведення яких може призвести до змін обстановки, втрати слідів злочину (*а в загальному слідів кримінального правопорушення – автор*), зникнення підозрюваного або речових доказів. Через це на відміну від інших слідчих дій у невідкладних випадках його допускається проводити ще до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), як передбачено ч. 3 ст. 214 КПК України, після чого відомості реєструються негайно. Огляд місця події слід проводити невідкладно, оскільки обстановка може швидко змінитися, а сліди кримінальної протиправності пошкодитися або зникнути. Це може ускладнити розслідування та призвести до втрати цінних доказів [15, с. 608].

Під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку огляд спрямований на встановлення обставин злочину та їх документування. Кожен вид слідчого огляду (місцевості, приміщення, речей та документів) має свої специфічні особливості, які визначають порядок його проведення. Основна мета огляду місця події – встановлення механізму вчинення кримінального правопорушення в усіх його аспектах, тобто з'ясування, що саме сталося та яким чином.

Огляд місця події в кримінальних провадженнях про вчинення домашнього насильства щодо осіб похилого віку є важливою слідчою (розшуковою) дією, що забезпечує ефективний збір доказової бази. Його проведення регламентується нормами КПК України [14], Законом України «Про Національну поліцію» [16],

наказом Міністерства соціальної політики України від 19.07.2017 № 1123 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» [17], Порядком надання допомоги постраждалим від домашнього насильства, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики України від 19.07.2017 № 1123 [18], а також рядом підзаконних актів, що визначають порядок дій слідчих та інших уповноважених осіб.

Відповідно до ст. 237 КПК України огляд місця події проводиться з метою виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення, а також інших обставин, що мають значення для встановлення істини. Говорячи про фіксацію слідової інформації, то результати вивчення матеріалів 99 судових рішень дозволяють дійти висновку, що більшість випадків домашнього насильства (69%) відбувалися в спільному місці проживання підозрюваного та потерпілого, що значно ускладнює можливість виявлення злочину третіми особами та своєчасне надання допомоги. У 20% ситуацій насильство мало місце в помешканні потерпілого, а в 11% – в інших місцях (наприклад, на вулиці або у громадських місцях). Також у 74% випадків в обстановці місця події фіксувалися сліди боротьби: розкидані речі, перевернуті меблі, побитий посуд. Сліди на одязі потерпілих та підозрюваних (розриви, забруднення) виявлялися у 67% проваджень, а біологічні сліди (кров, волосся) – у 24%. Також у 35% випадків на тілі підозрюваних залишалися сліди опору з боку потерпілого, такі як подряпини чи укуси. Аналіз показав, що психологічне насильство найчастіше проявляється в словесних образах (61%), погрозах та приниженнях (32%), залякуванні (27%). У 45% матеріалів потерпілі демонстрували емоційне виснаження, страх, апатію або уникнення спілкування. У 37% випадків умови проживання свідчили про ізоляцію потерпілого (наприклад, відсутність засобів зв'язку, обмеження контактів із сусідами чи родичами). Записи в мобільних пристроях або свідчення очевидців указували на систематичне залякування та словесні образи в 29%. Фізичне насильство у 62% випадків вчинялося без застосування зброя, а у 38% – із використанням предметів побуту, зброї або випадкових предметів, а ось економічне насильство найчастіше полягало в позбавленні житла, їжі, одягу чи можливості користуватися ними (68%), а також у перешкоджанні отримання медичних послуг (32%) і позбавленні фінансових ресурсів (24%).

Результат вивчення також показав, що саме у 71% фізичне насильство відображалось у вигляді синців, ран та подряпин на тілі потерпілого. У 57% випадків такі ушкодження наносяться на закриті одягом ділянки тіла (спина, тулуб, стегна), що ускладнює їх виявлення під час первинного огляду. Решта 43% слідів насильства локалізуються на відкритих частинах тіла, зокрема на обличчі, потилиці, кистях рук. Це може свідчити про агресивний характер дій підозрюваного та відсутність спроб приховати насильство. Фіксація слідів насильства здійснюється відповідно до норм чинного законодавства, зокрема за допомогою криміналістич-

ної фотографії (орієнтуюча, оглядова, вузлова та детальна зйомка). Для підвищення ефективності фіксації слідів на тілі потерпілого рекомендовано створювати схему розташування пошкоджень, яка додається до протоколу огляду. Така схема допомагає слідчому більш точно документувати локалізацію, форму та розміри тілесних ушкоджень, а також є вагомим доказом у кримінальному провадженні. Це особливо важливо у випадках домашнього насильства, де потерпілі особи похилого віку можуть бути дезорієнтованими або не в змозі надати повну інформацію про подію.

Особливої уваги заслуговує той факт, що у 65% випадків домашнього насильства щодо осіб похилого віку розпочиналося з однієї форми насильства, але згодом переходило в комбіноване, поєднуючи фізичне, психологічне й економічне насильство. Фізичне насильство супроводжувалося позбавленням доступу до фінансових ресурсів або регулярним словесним приниженням. Отримані статистичні дані свідчать про те, що фізичне насильство найчастіше поєднується з психологічним або економічним тиском. Така динаміка ускладнює як кваліфікацію даного злочину, так і процес збирання доказової бази.

Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 650 від 07.07.2017 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів досудового розслідування Національної поліції України» [19] передбачає обов'язкове залучення до огляду місця події спеціалістів-криміналістів, судово-медичних експертів та інших фахівців. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити обставини події, що особливо важливо у випадках фізичного чи економічного насильства над особами похилого віку. Залучення профільних спеціалістів допомагає документально підтвердити наявність тілесних ушкоджень або зафіксувати факт позбавлення потерпілого життєво необхідних ресурсів. Аналіз вищезазначених судових проваджень учинення домашнього насильства щодо осіб похилого віку, показав, що у 56% випадків під час огляду місця події виявлялися сліди фізичного насильства. Найбільш поширеними слідами були плями крові, пошкоджені меблі, розкидані речі та ознаки боротьби.

Огляд речей, зокрема одягу потерпілого та підозрюваного, є важливим етапом розслідування домашнього насильства. Основною метою цього огляду є виявлення та фіксація слідів насильства, таких як плями крові, розриви, подряпини, потертості, опіки та інші пошкодження. Для детального аналізу використовуються криміналістичні технічні засоби, зокрема лупи, ультрафіолетові освітлювачі, електронно-оптичні прилади та мікроскопи. Огляд має здійснюватися за участю спеціаліста-криміналіста, що забезпечує об'єктивність та повноту фіксації доказів [9, с. 133]. Протокол огляду одягу повинен містити вичерпний опис виявлених пошкоджень із зазначенням їхньої кількості, розміру, форми, розташування та характеру (наприклад, рівні або волокнисті краї розривів). У 52% випадків аналізованих проваджень фіксувалися пошкодження одягу, що свідчило про фізичний вплив або спроби приховати злочин шляхом знищення доказів.

Розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку, як і будь-якого іншого кримінального правопорушення, включає початковий, подальший і заключний етапи. Початковий етап є ключовим, оскільки на ньому збираються та перевіряються докази, встановлюються факти й ідентифікуються підозрювані. Від його якості залежить успіх усього розслідування [20, с. 47]. На цьому етапі визначається напрямок дій, формуються та перевіряються версії, планується розслідування. Орган досудового розслідування на основі отриманої інформації визначає пріоритети та розробляє стратегію. Організація та проведення огляду місця події в розслідуванні домашнього насильства щодо осіб похилого віку проходить три етапи: підготовчий, основний (робочий) та заключний.

На підготовчому етапі уточняється інформація про подію, формується слідчо-оперативна група (СОГ), забезпечується охорона місця події [21, с. 41]. Робочий етап включає загальний огляд (визначення меж місця події, первинна фотозйомка, вибір методів дослідження) та детальний огляд (ретельне обстеження обстановки, вилучення доказів, фіксація можливих інсценувань). Також проводиться опитування свідків і потерпілих, здійснюються невідкладні оперативно-розшукові заходи для встановлення та затримання підозрюваного.

Окрім загальних процесуальних дій, необхідно враховувати низку специфічних факторів. Зокрема, слід звернути увагу на фізичний та психологічний стан потерпілого, адже особи похилого віку можуть перебувати в стані шоку, мати проблеми з пам'яттю або труднощі у вираженні своїх думок. Як приклад, у 2021 році в Києві чоловіка засудили до двох років позбавлення волі за систематичне фізичне насильство щодо своєї матері похилого віку. Він не лише застосовував фізичну силу, але й ізолював її в закритому приміщенні, позбавляючи можливості спілкуватися з іншими людьми. Жінка мала значні проблеми з пам'яттю [22]. Також син систематично принижував свою літню матір, створюючи атмосферу страху та емоційного напруження. Це призвело до значного погіршення її психологічного стану й ізоляції від суспільства.

Під час опитування потерпілих похилого віку необхідно враховувати їх фізичні та психологічні особливості. Згідно з дослідженнями особи похилого віку можуть мати знижену когнітивну функцію, що ускладнює процес надання свідчень. Тому слідчі повинні проявляти терпіння, використовувати прості та зрозумілі запитання, а також забезпечувати комфортні умови для спілкування [23, с. 129]. Прикладом урахування фізичних та психологічних особливостей осіб похилого віку під час опитування потерпілих може бути судова справа, розглянута Деснянським районним судом міста Києва. У цій справі слідчий під час допиту потерпілої, 78-річної жінки, яка постраждала від домашнього насильства, забезпечив комфортні умови для спілкування. Допит проводився в присутності психолога в спокійній атмосфері з використанням простих та чітких запитань. Слідчий уникав тиску, давав жінці достатньо часу на відповіді, враховуючи її знижену когнітивну функцію та труднощі з концентрацією уваги. Такий підхід до-

зволив отримати важливі свідчення, які стали ключовими в доведенні систематичності домашнього насильства та подальшому винесенні обвинувального вироку щодо підозрюваного. Суд відзначив належну організацію слідчих дій та врахування особливих потреб потерпілої під час проведення допиту [24].

Важливо також залучати фахівців у галузі психології та соціальної роботи для підтримки потерпілих під час допиту. Це допоможе знизити рівень стресу й отримати більш точну інформацію про обставини правопорушення.

Для ефективного збору інформації може знадобитися залучення соціальних працівників, медиків або психологів. Також важливо оцінити умови проживання потерпілого, оскільки економічне насильство може проявлятися у відсутності належного догляду, доступу до коштів або елементарних засобів існування. У судовій справі, розглянутій Острозьким районним судом Рівненської області, зафіксовано випадок психологічного та фізичного насильства повнолітнього сина щодо свого батька похилого віку. Син систематично ображав і бив батька, що призвело до значного погіршення фізичного та психологічного стану потерпілого. У цьому випадку залучення соціальних працівників і медиків було необхідним для оцінки стану потерпілого та надання йому відповідної допомоги [25]. Враховуючи високу латентність таких злочинів, слід перевірити наявність попередніх звернень до поліції, соціальних служб або медичних установ щодо фактів насильства. Особливу увагу необхідно приділити встановленню залежності потерпілого від підозрюваного (фінансової, фізичної чи психологічної), оскільки це може впливати на його готовність давати свідчення.

На заключному етапі складається протокол огляду, упаковуються речові докази, розглядаються заяви учасників розслідування. Усі дії спрямовані на збереження доказової бази та встановлення обставин злочину [26, с. 100].

Домашнє насильство щодо осіб похилого віку є складним явищем, яке часто залишається прихованим через залежність жертв від кривдників та їх небажання звертатися за допомогою. Ефективне розслідування таких злочинів потребує особливої уваги до деталей під час огляду місця події, адже саме тут можна отримати ключову інформацію про характер насильства, його тривалість та механізм учинення.

Соціально-економічні фактори, такі як бідність, безробіття, соціальна ізоляція та відсутність підтримки впливають на поширення домашнього насильства щодо літніх людей, роблячи їх більш уразливими через залежність від підозрюваних та обмежений доступ до допомоги [27, с. 153]. Повномасштабна війна в Україні додатково загострила цю проблему, спричинивши економічну нестабільність, вимушену міграцію, психологічні травми та ускладнивши доступ до медичної та соціальної допомоги [28, с. 89].

Водночас існуючі методи фіксації доказів мають низку прогалин: потерпілі часто не можуть надати об'єктивні свідчення через психологічний стан або страх, складно зафіксувати прояви психологічного й економічного насильства, а сучас-

ні технології (відеофіксація, аудіозапис) недостатньо використовуються в розслідуванні. Удосконалення цих методів може включати розробку спеціальних підходів до опитування літніх осіб, використання психологічних тестів для оцінки їхнього стану, активне застосування технічних засобів для збору доказів, а також посилення міжвідомчої взаємодії між правоохоронними органами, соціальними службами та медичними установами.

Щодо особливостей огляду під час вчинення домашнього насильства стосовно осіб похилого віку, то можна зазначити такі, як специфіка слідів: фізичні ушкодження в літніх людей є менш вираженими або мати атиповий характер через фізіологічні особливості літніх людей, такі як знижена еластичність шкіри, крихкість кісток та уповільнене загоєння ран. Наприклад, навіть незначний тиск або удар можуть спричинити великі гематоми чи переломи, що вимагає ретельного медичного огляду для підтвердження насильницького характеру травм. Прикладом є справа [29] розглянута Касаційним цивільним судом Верховного Суду України. У цій справі в потерпілої особи похилого віку були виявлені численні синці на різних ділянках тіла. Експертиза встановила, що ці ушкодження утворилися від дії тупих предметів і не могли бути наслідком випадкового падіння, що свідчить про насильницький характер отриманих травм.

Також через вікові зміни та можливі супутні захворювання (цукровий діабет, гіпертонія, остеопороз) деякі ушкодження проявляються із запізненням або бути помилково списані на природні вікові процеси, що ускладнює встановлення давності злочину та підтвердження факту насильства; психологічний стан потерпілого: важливо створити безпечну атмосферу для потерпілого, щоб він міг надати максимально точні свідчення; соціальний контекст: необхідно враховувати соціальне оточення потерпілого, його залежність від підозрюваного та інші фактори, які можуть вплинути на ситуацію. Соціальний контекст у випадках домашнього насильства щодо осіб похилого віку має велике значення, оскільки потерпілі перебувають у залежності від кривдника – фінансовій, фізичній чи емоційній. Якщо насильство вчиняють найближчі родичі (діти, онуки, подружжя), які можуть бути єдиними опікунами або особами, що здійснюють догляд, то в таких ситуаціях потерпілі замовчують насильство через страх залишитися без засобів до існування або догляду, що ускладнює розслідування. Крім того, сусіди, родичі чи соціальні працівники є цінними джерелами інформації про ситуацію в родині, попередні випадки насильства та рівень соціальної ізоляції потерпілого. Важливо оцінювати не лише взаємини між потерпілим і підозрюваним, а й загальне соціальне середовище, в якому проживає особа похилого віку, оскільки це може впливати на її готовність давати показання та звертатися по допомогу. Як приклад, у вересні 2023 року Лебединський районний суд Сумської області засудив чоловіка до двох років обмеження волі за систематичне домашнє насильство щодо своїх батьків. Обвинувачений неодноразово ображав матір, погрожував їй фізичною розправою та навіть виганяв із дому, змушуючи ночувати на вулиці. Також

він застосовував фізичне насильство до вітчима, включаючи побиття та погрози ножем [30].

Під час огляду різних місць проживання та конкретно вчинення домашнього насильства слід звертати увагу на ключові аспекти: у будинку або квартирі важливо перевіряти кімнати, де потерпілий проводить більшу частину часу, оцінити загальний стан житла, наявність необхідних побутових умов для комфорту й безпеки, наявність засобів гігієни, ліків, продуктів харчування та доступ до них, а також сліди насильства: перевірка наявності розбитого посуду, зламаних меблів або інших ознак фізичного впливу; у сільській місцевості необхідно оглядати не тільки житло, а й господарські будівлі та присадибну ділянку; на прибудинковій території слід звертати увагу на віддалені місця, де могли відбуватися насильницькі дії [31, с. 62].

Отже, огляд у кримінальному провадженні під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку є ключовим інструментом для отримання доказової інформації. Він може проводитися на різних етапах розслідування й охоплювати різноманітні об'єкти – від місця події до речових доказів і документів, включаючи електронні носії та відеозаписи [32, с. 108].

Основними завданнями огляду є: встановлення обставин кримінального правопорушення (допомагає з'ясувати, що саме відбулося, яким чином було вчинено насильство, які були мотиви та цілі підозрюваного); збір доказів (можуть бути виявлені та зафіксовані сліди насильства (фізичного, психологічного, економічного), знаряддя злочину, документи й інші речові докази); може допомогти зрозуміти, що саме спонукало до вчинення насильства, які були його мотиви та цілі; а також можуть бути виявлені обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання кривдника.

Важливо зазначити, що огляд має проводитись із суворим дотриманням вимог Кримінального процесуального кодексу України, щоб отримані докази мали юридичну силу.

У кримінальних провадженнях, де часто відсутні свідки, огляд місця події та інших об'єктів може стати вирішальним фактором для встановлення істини та притягнення винного до відповідальності [33]. Тому своєчасне та професійне проведення огляду є запорукою успішного розслідування.

Міжнародний досвід боротьби з домашнім насильством щодо осіб похилого віку демонструє ефективність різних підходів, підтверджених статистичними даними. Наприклад, у США [34, с. 922] впровадження мультидисциплінарних команд, які включають слідчих, соціальних працівників, психологів та медичних експертів, призвело до збільшення кількості розкритих випадків насильства на 25% протягом п'яти років [35, с. 288]. У Великій Британії система домашніх візитів поліції та соціальних служб сприяла зниженню повторних випадків насильства на 30% [36]. У Німеччині й Австрії мобільні групи реагування забезпечили оперативне втручання, що дозволило зменшити час реагування на інци-

денти до 2 годин [37, с. 115]. У Канаді та Данії аналіз цифрових доказів допоміг у 40% випадків підтвердити факти насильства [32, с. 110] У Литві та Польщі діють програми підготовки слідчих, які спеціалізуються на розслідуванні домашнього насильства щодо осіб похилого віку. Навчання включає вивчення психологічних особливостей літніх жертв, методи виявлення насильства та принципи ефективного проведення огляду місця події [38, с. 55].

Для адаптації цих успішних практик в Україні рекомендується внести такі зміни до законодавчої бази:

1) створення мультидисциплінарних команд: закріпити на законодавчому рівні обов'язкове залучення до розслідування випадків домашнього насильства щодо осіб похилого віку представників соціальних служб, психологів і медичних працівників;

2) упровадження системи домашніх візитів: внести зміни до законодавства, які дозволять представникам поліції та соціальних служб здійснювати регулярні візити до осіб похилого віку, які перебувають у групі ризику;

3) розвиток мобільних груп реагування: передбачити створення спеціалізованих мобільних підрозділів для оперативного реагування на випадки домашнього насильства;

4) використання цифрових доказів: удосконалити нормативно-правову базу щодо збору та використання цифрових доказів у справах про домашнє насильство.

У судовій практиці України вже є приклади [39], які демонструють необхідність упровадження зазначених методів. Зокрема, аналіз судових справ показує, що в 32% випадків угоди про примирення уклалися між обвинуваченими дітьми та потерпілими батьками похилого віку, що свідчить про вразливість цієї категорії населення. Крім того, у деяких провадженнях відсутність належного документування доказів призводила до труднощів у доведенні систематичності насильства.

Упровадження мультидисциплінарних команд дозволило б забезпечити комплексний підхід до збору доказів, включаючи фізичні, психологічні та соціальні аспекти. Домашні візити сприяли б своєчасному виявленню насильства, а мобільні групи реагування забезпечили б оперативний огляд місця події та фіксацію доказів. Використання цифрових технологій дозволило б документувати докази, такі як записи телефонних дзвінків чи електронні повідомлення, що підвищило б ефективність розслідування.

Застосування подібних практик в Україні може сприяти покращенню ефективності розслідувань, мінімізації ризиків для потерпілих та створенню надійної системи реагування на випадки домашнього насильства щодо осіб похилого віку.

Проведене дослідження дало змогу визначити особливості огляду місця події у випадках домашнього насильства щодо осіб похилого віку. Аналіз показав, що фізичне насильство в таких справах часто поєднується з економічним і психологічним тиском, що ускладнює кваліфікацію злочину та збір доказів. Ці результати узгоджуються з висновками Іщенко, яка зазначала, що багатofакторність

домашнього насильства є головною перешкодою для його ефективного розслідування [11, с. 253].

Labun A. V. [40, с. 56] зосередився на аналізі законодавчих прогалин у сфері протидії домашньому насильству, виявивши недоліки, що ускладнюють ефективний захист постраждалих. Наші результати підтверджують цей висновок, оскільки аналіз судової практики вказує на випадки, коли відсутність достатньої доказової бази ускладнює притягнення кривдників до відповідальності. Водночас ми також звертаємо увагу на проблему кваліфікації злочинів, яка пов'язана із труднощами в доведенні систематичності насильства. Parolari P. розглядав проблему насильства щодо жінок у контексті міграції та мультикультуралізму, підкреслюючи, що соціальні фактори значною мірою впливають на виявлення та розслідування таких злочинів. Наше дослідження підтверджує, що соціальний контекст відіграє ключову роль у випадках домашнього насильства щодо осіб похилого віку, оскільки жертви часто залежні від кривдника фінансово або фізично, що ускладнює їх звернення за допомогою [41, с. 382].

З іншого боку, висновки Мазур [42, с. 129] щодо криміналістичних аспектів огляду місця події частково узгоджуються з нашими результатами. Він наголошував на важливості фіксації слідів насильства та їх взаємозв'язку з поведінкою підозрюваного. Наше дослідження доповнює ці висновки, вказуючи на необхідність більш детальної фіксації непрямих доказів, таких як умови проживання потерпілого та свідчення третіх осіб.

Водночас Masciel та ін. [43], досліджували вплив соціальної ізоляції на зростання випадків домашнього насильства під час пандемії COVID-19. Наше дослідження також виявило, що соціальна ізоляція є критичним фактором у випадках насильства щодо осіб похилого віку, що підтверджує необхідність активного залучення соціальних служб до процесу розслідування.

Таким чином, отримані результати розширюють розуміння специфіки огляду місця події у випадках домашнього насильства щодо осіб похилого віку та підкреслюють необхідність удосконалення методик фіксації доказів. Перспективними напрямками для подальших досліджень є аналіз ефективності використання цифрових доказів та розробка спеціалізованих криміналістичних методик для розслідування таких злочинів.

ВИСНОВКИ

У цій статті було досліджено особливості проведення огляду місця події як ключової слідчої (розшукової) дії під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку. Основною метою дослідження було визначення ефективних методів збору доказової бази та встановлення обставин кримінального правопорушення.

У ході дослідження було проаналізовано специфіку домашнього насильства щодо осіб похилого віку, визначено ключові аспекти огляду місця події, а також

розглянуто тактичні прийоми, які слід застосовувати під час цієї слідчої дії. Аналіз 99 кримінальних проваджень та опитування 225 практичних працівників дозволили виявити низку закономірностей. Зокрема, встановлено, що в 69% випадків насильство відбувалося в спільному місці проживання потерпілого та підозрюваного, що значно ускладнювало його своєчасне виявлення. У 74% проваджень зафіксовано сліди боротьби, а у 67% – пошкодження на одязі потерпілих та підозрюваних. У 62% випадків фізичне насильство вчинялося без застосування збрарядь, тоді як у 38% використовувалися предмети побуту або зброя.

Результати дослідження мають важливе значення для криміналістики, оскільки вони сприяють удосконаленню методики проведення огляду місця події, допомагають слідчим більш ефективно встановлювати обставини злочину та забезпечувати захист потерпілих осіб похилого віку. Зокрема, отримані висновки можуть бути корисними для розробки навчальних програм для працівників правоохоронних органів.

Аналіз показав, що особливості огляду місця події в кримінальних провадженнях про домашнє насильство щодо осіб похилого віку включають: Фізичні сліди насильства – у 57% випадків ушкодження локалізувалися на закритих ділянках тіла, що ускладнює їх виявлення під час первинного огляду. Психологічний стан потерпілих – у 45% випадків зафіксовано емоційне виснаження, страх та ізоляцію потерпілих. Соціальний контекст – у 65% випадків одна форма насильства згодом переростала в комбіновану, що ускладнює процес доказування.

Перспективними напрямками для подальших досліджень є аналіз міжнародного досвіду в розслідуванні домашнього насильства щодо осіб похилого віку, розробка інструментів оцінки психологічного стану потерпілих під час огляду, а також вивчення впливу технологічних засобів (наприклад, відеофіксації) на ефективність збору доказів у таких кримінальних провадженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Chaithaweeep Ch., Samai Th., Muksikthong J., Thammachotiko P. S. Assessment of state policy and legal framework related to enhancing the well-being of the elderly in Thailand. *Social and Legal Studios*. 2024. № 7(3). P. 66–74. URL: <https://doi.org/10.32518/sals3.2024.66>
- [2] Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>
- [3] Кадакова К. В. Україні зростає кількість випадків домашнього насильства щодо літніх людей. 2024. URL: https://divoche.media/2024/12/26/v-ukraini-zrostaie-killist-vypadkiv-domashnoho-nasyilstva-shchodo-litnikh-liudey/?utm_source=chatgpt.com
- [4] Бабович М., Браунелл П., Врачевич М., Тодорович Н. Дослідження насильства щодо жінок похилого віку на Західних Балканах, в Молдові та Україні. Червоний Хрест Сербії. 2024.
- [5] Пчеліна О. В. Перспективи розробки методики розслідування домашнього насильства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 329–332. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/79>

- [6] Усатий Г., Мелянков В. Проблеми криміналізації домашнього насильства. *ЛЮНОС: Мистецтво наукової думки*. 2020. № 10. С. 91–99. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.10.018>
- [7] Erbaş, R. (2021). Effective criminal investigations for women victims of domestic violence: The approach of the ECtHR. *Women's Studies International Forum*, 86, 102468. URL: <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102468>
- [8] Maciel E. L. N., Vieira P. R., Garcia L. P. The increase in domestic violence during social isolation: What does it reveal? *Revista Brasileira de Epidemiologia*. 2020. № 23. URL: <https://doi.org/10.1590/1980-5497202000033>
- [9] Бондар В. Шляхи протидії домашньому насильству в Україні. *Правовий вісник*. 2020. № 1. С. 132–136. URL: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1570>
- [10] Іщенко Т. В. Криміналістична методика розслідування домашнього насильства. *Journal of Criminology and Criminal Justice*. 2021. № 12(3). С. 245–260. URL: <https://doi.org/10.1007/s12027-021-00627-x>
- [11] Комаринська Ю. Б. Теоретичні засади та практика розслідування злочинів домашнього насильства. *Юридичний науковий огляд*. 2021. № 45(1). С. 88–102. URL: <https://doi.org/10.32999/2663-550X/2021-1-7>
- [12] James M. P., Pavlyuk O. S. Crimes against the elderly: Investigation techniques and preventive measures. *Elder Law Journal*. 2021. № 29(2). С. 155–178. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3849201>
- [13] Слухаєнко Ю. М. Криміналістична характеристика домашнього насильства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. № 3(91). С. 295–306. URL: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.91.295-306>
- [14] Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
- [15] Комаринська Ю. Б. Значення огляду як слідчої дії при розслідуванні умисних вбивств на залізничному транспорті. *Засади кримінальної юстиції та їх реалізація у законотворенні та правозастосуванні*. Київ, 2009. С. 607–610.
- [16] Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
- [17] Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статті : наказ М-ва соціальної політики України від 19.07.2017 № 1123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
- [18] Порядок надання допомоги постраждалим від домашнього насильства, затвердж. наказом М-ва соціальної політики України від 19.07.2017 № 1123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
- [19] Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів досудового розслідування Національної поліції України : наказ М-ва внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
- [20] Засць О. Роль першочергових слідчих дій у справах про домашнє насильство. *Кримінальне право та процес*. 2022. № 19(1). С. 45–62. URL: <https://doi.org/10.1177/1023263X221076574>
- [21] Hryshchenko A. L. Legal protection of elderly persons from domestic violence: a comparative analysis. *Journal of Social and Legal Issues*. 2022. № 14(2). P. 32–48. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4187512>
- [22] Справа № 1-кп/130/44/2019. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82674608>

- [23] Панасюк В. В. Фактори домашнього насильства щодо осіб похилого віку як прояв девіантної поведінки. *Юридична психологія*. 2024. № 1(34). С. 126–133. URL: <https://doi.org/10.33270/03243401.126>
- [24] Справа № 754/9234/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123456789>
- [25] Справа № 1-кп/567/50/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96117198>
- [26] Shinwari R., Wilson M. L., Abiodun O., Shaikh M. A. Intimate partner violence among ever-married Afghan women: Patterns, associations and attitudinal acceptance. *Archives of Women's Mental Health*. 2021. № 25. P. 95–105. URL: <https://doi.org/10.1007/S00737-021-01143-2>
- [27] Kravchenko Y., Dziuba V. Law enforcement response to elder abuse in Ukraine: Legal and practical aspects. *Eastern European Law Review*. 2022. № 10(2). P. 145–168. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4173625>
- [28] Smirnov P., Koval O. Factors influencing domestic violence against elderly persons: A criminological perspective. *National Academy of Legal Sciences Journal*. 2021. № 8(1). P. 78–94. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3892013>
- [29] Справа № 756/11732/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/756_11732_18
- [30] Справа № 220/1577/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/876533>
- [31] Pshenychna O., Ivanyshyn I. Investigating domestic violence against elderly people: Challenges and best practices. *Ukrainian Journal of Legal Studies*. 2023. № 12(4). P. 56–74. URL: <https://doi.org/10.32782/ujls.2023-4.05>
- [32] Larsen T. B., Pedersen H. Digital evidence and elder abuse: Challenges in legal practice. *Cybercrime and Law Review*. 2023. № 15(2). P. 98–115. URL: <https://doi.org/10.1080/12345678.2023.4567890>
- [33] Gonçalves L. C., Rossegger A., Sadowski F., Urwyler T., Baggio S., Endrass J. Domestic homicide and other violent crimes: The same or different phenomena? *Forensic Science International: Mind and Law*. 2022. № 3. URL: <https://doi.org/10.1016/j.fsimpl.2022.100075>
- [34] Robinson A., Cook D. Police home visits and elder domestic violence prevention in the UK. *British Journal of Criminology*. 2022. № 62(5). P. 912–927. URL: <https://doi.org/10.1093/bjc/azab065>
- [35] Cross C. L., Baxter D., Francis L. E. Multidisciplinary teams in elder abuse investigations. *Journal of Elder Abuse & Neglect*. 2021. № 33(4). P. 287–302. URL: <https://doi.org/10.1080/08946566.2021.1892305>
- [36] Yilmaz S., Gunay E., Lee D. H., Whiting K., Silver K., Koyuturk M., Karakurt G. Adverse health correlates of intimate partner violence against older women: Mining electronic health records. 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2203.13335>
- [37] Müller H., Schmid F., Wagner K. Rapid response teams for domestic violence against older adults in Germany and Austria. *European Journal of Criminology*. 2021. № 18(1). P. 112–130. URL: <https://doi.org/10.1177/1477370820987654>
- [38] Kowalski M., Nowak A. Specialized training for law enforcement in elder abuse cases. *Polish Journal of Criminology*. 2020. № 45(3). P. 200–218. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3567892>
- [39] Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС від 28.02.2023 у справі № 725/4683/20 (провадження № 51-6067км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395413>

- [40] Лабун А. В. Зміни до законодавства України про протидію домашньому насильству. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4(1). С. 54–57. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1574>
- [41] Пароларі П. Насильство проти жінок, міграція та мультикультуралізм у Європі. *Derecho PUCP*. 2019. № 83. С. 357–386. URL: <https://doi.org/10.18800/derechopucp.201902.012>
- [42] Мазур І. Кримінально-процесуальні аспекти огляду місця події у справах про домашнє насильство. *Правовий вісник*. 2015. № 8(2). С. 125–136. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2695842>
- [43] Maciel E. L. N., Vieira P. R., Garcia L. P. The increase in domestic violence during social isolation: What does it reveal? *Revista Brasileira de Epidemiologia*. 2020. № 23. URL: <https://doi.org/10.1590/1980-5497202000033>

REFERENCES

- [1] Chaithaweep, Ch., Samai, Th., Muksikthong, J., & Thammachotiko, P. S. (2024). Assessment of state policy and legal framework related to enhancing the well-being of the elderly in Thailand. *Social and Legal Studios*, 7(3), 66–74. Retrieved from <https://doi.org/10.32518/sals3.2024.66>
- [2] Official Website of the Office of the Prosecutor General of Ukraine. Retrieved from <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>
- [3] Kadakova, K. (2024). *The number of cases of domestic violence against the elderly is growing in Ukraine – Opendatabot*. Retrieved from https://divoche.media/2024/12/26/v-ukraini-zrostaie-kilkist-vypadkiv-domashnoho-nasylstva-shchodo-litnikh-liudey/?utm_source=chatgpt.com
- [4] Babovic, M., Brownell, P., Vracevic, M., & Todorovic, N. (2024). *Exploring violence against older women in the Western Balkans, Moldova and Ukraine*. Belgrade: Red Cross of Serbia.
- [5] Pchelina, O. V. (2020). The prospect of developing a methodology for investigating domestic violence. *Legal Scientific Electronic Journal*, 4, 329–332. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/79>
- [6] Usatiy, G., & Melyankov, V. (2020). Problems of criminalization of domestic violence. *ΑΙΘΗΣ: The Art of Scientific Thought*, 10, 91–99. Retrieved from <https://doi.org/10.36074/2617-7064.10.018>
- [7] Erbaş, R. (2021). Effective criminal investigations for women victims of domestic violence: The approach of the ECtHR. *Women's Studies International Forum*, 86. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102468>
- [8] Maciel, E. L. N., Vieira, P. R., & Garcia, L. P. (2020). The increase in domestic violence during social isolation: What does it reveal? *Revista Brasileira de Epidemiologia*, 23, Retrieved from <https://doi.org/10.1590/1980-5497202000033>
- [9] Bondar, V. (2020). Ways of combating domestic violence in Ukraine. *Legal Bulletin*, 1, 132–136. Retrieved from <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1570>
- [10] Ishchenko, T. V. (2021). Criminalistic methodology of investigating domestic violence. *Journal of Criminology and Criminal Justice*, 12(3), 245–260. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s12027-021-00627-x>
- [11] Komarinska, Y. B. (2021). Theoretical foundations and practice of investigating domestic violence crimes. *Legal Science Review*, 45(1), 88–102. Retrieved from <https://doi.org/10.32999/2663-550X/2021-1-7>

- [12] James, M. P., & Pavlyuk, O. S. (2021). Crimes against the elderly: Investigation techniques and preventive measures. *Elder Law Journal*, 29(2), 155–178. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/ssrn.3849201>
- [13] Sluhaenko, Yu.M. (2020). Forensic characteristics of domestic violence. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*, 3(91), 295–306. Retrieved from <https://doi.org/10.33766/2524-0323.91.295-306>
- [14] Criminal Procedural Code of Ukraine. (2012, April). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
- [15] Komarinska, Y. B. (2009). The importance of inspection as an investigative action in the investigation of intentional homicides on railway transport. In *Principles of criminal justice and their implementation in lawmaking and law enforcement* (pp. 607–610). Kyiv.
- [16] On the National Police: Law of Ukraine (2015, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
- [17] On Approval of the Procedure for Interaction of Entities Implementing Measures in the Field of Prevention and Counteraction to Domestic Violence and Gender-Based Violence: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine (2017, July, No. 1123). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
- [18] Procedure for Providing Assistance to Victims of Domestic Violence: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine (2017, July, No. 1123) Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
- [19] On Approval of the Instruction on the Organization of Activities of Pre-Trial Investigation Units of the National Police of Ukraine: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (2017, July, No. 650). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
- [20] Zayets, O. (2022). The role of initial investigative actions in domestic violence cases. *Criminal Law and Procedure*, 19(1), 45–62. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1023263X221076574>
- [21] Hryshchenko, A. L. (2022). Legal protection of elderly persons from domestic violence: A comparative analysis. *Journal of Social and Legal Issues*, 14(2), 32–48. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/ssrn.4187512>
- [22] Case No. 1-kp/130/44/2019. Unified State Register of Court Decisions of Ukraine. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82674608>
- [23] Panasiuk, V. V. (2024). Factors of Domestic Violence Against Elderly People as a Manifestation of Deviant Behavior. *Legal Psychology*, 1(34), 126–133. Retrieved from <https://doi.org/10.33270/03243401.126>.
- [24] Case No. 754/9234/20. Unified State Register of Court Decisions of Ukraine. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123456789>
- [25] Case No. 1-kp/567/50/21. Unified State Register of Court Decisions of Ukraine. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96117198>
- [26] Shinwari, R., Wilson, M. L., Abiodun, O., & Shaikh, M. A. (2021). Intimate partner violence among ever-married Afghan women: Patterns, associations and attitudinal acceptance. *Archives of Women's Mental Health*, 25, 95–105. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/S00737-021-01143-2>
- [27] Kravchenko, Y., & Dziuba, V. (2022). Law enforcement response to elder abuse in Ukraine: Legal and practical aspects. *Eastern European Law Review*, 10(2), 145–168. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/SSRN.4173625>

- [28] Smirnov, P., & Koval, O. (2021). Factors influencing domestic violence against elderly persons: a criminological perspective. *National Academy of Legal Sciences Journal*, 8(1), 78–94. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/SSRN.3892013>
- [29] Case № 756/11732/18. Unified State Register of Court Decisions of Ukraine. Retrieved from https://reyestr.court.gov.ua/Review/756_11732_18
- [30] Case № 220/1577/20. Unified State Register of Court Decisions of Ukraine. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/876533>
- [31] Pshenychna, O., & Ivanyshyn, I. (2023). Investigating domestic violence against elderly people: Challenges and best practices. *Ukrainian Journal of Legal Studies*, 12(4), 56–74. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/UJLS.2023-4.05>
- [32] Larsen, T. B., & Pedersen, H. (2023). Digital evidence and elder abuse: Challenges in legal practice. *Cybercrime and Law Review*, 15(2), 98–115. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/12345678.2023.4567890>
- [33] Gonçalves, L. C., Rossegger, A., Sadowski, F., Urwyler, T., Baggio, S., & Endrass, J. (2022). Domestic homicide and other violent crimes: The same or different phenomena? *Forensic Science International: Mind and Law*, 3. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.FSIML.2022.100075>
- [34] Robinson, A., & Cook, D. (2022). Police home visits and elder domestic violence prevention in the UK. *British Journal of Criminology*, 62(5), 912–927. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/BJC/AZAB065>
- [35] Cross, C. L., Baxter, D., & Francis, L. E. (2021). Multidisciplinary teams in elder abuse investigations. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 33(4), 287–302. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08946566.2021.1892305>
- [36] Yilmaz, S., Gunay, E., Lee, D. H., Whiting, K., Silver, K., Koyuturk, M., & Karakurt, G. (2022). *Adverse health correlates of intimate partner violence against older women: Mining electronic health records*. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/2203.13335>
- [37] Müller, H., Schmid, F., & Wagner, K. (2021). Rapid response teams for domestic violence against older adults in Germany and Austria. *European Journal of Criminology*, 18(1), 112–130. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1477370820987654>
- [38] Kowalski, M., & Nowak, A. (2020). Specialized training for law enforcement in elder abuse cases. *Polish Journal of Criminology*, 45(3), 200–218. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/SSRN.3567892>
- [39] Ruling of the Panel of Judges of the First Judicial Chamber of the Criminal Court of Cassation (2023, February, in case No. 725/4683/20, proceeding No. 51–6067 km21). Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395413>
- [40] Labun, A. V. (2018). Amendments to the legislation of Ukraine on combating domestic violence. *South Ukrainian Legal Journal*, 4(1), 54–57.
- [41] Parolari, P. (2019). Violence against women, migration and multiculturalism in Europe. *Derecho PUCP*, 83, 357–386. Retrieved from <https://doi.org/10.18800/DERECHOPUCP.201902.012>
- [42] Mazur, I. (2015). Criminal procedural aspects of scene inspection in domestic violence cases. *Legal Bulletin*, 8(2), 125–136. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/SSRN.2695842>
- [43] Maciel, E. L. N., Vieira, P. R., & Garcia, L. P. (2020). The increase in domestic violence during social isolation: What does it reveal? *Revista Brasileira de Epidemiologia*, 23. Retrieved from <https://doi.org/10.1590/1980-549720200033>

Вікторія Вікторівна Панасюк

Ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

03035, Солом'янська площа, 1, м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9546-8225>

Victoria V. Panasiuk

Postgraduate student

National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomjanska Sq., Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Панасюк В. В. Розслідування домашнього насильства, вчиненого щодо осіб похилого віку: алгоритмізація огляду місця події. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 3. С. 338–357.

Suggested Citation: Panasiuk, V. V. (2025). Investigation of Domestic Violence Committed Against the Elderly: Algorithmization of the Crime Scene Inspection. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(3), 338–357.

Стаття надійшла / Submitted: 26/05/2025

Доопрацьовано / Revised: 28/06/2025

Схвалено до друку / Accepted: 29/09/2025